

Početak englesko-francusko-bugarskog rata.

London, 18. oktobra. (D. u.) Reuter javlja iz Atene: Francuske su čete bile već prvi put boj sa Bugarima između Hudova i Valandova, gdje su jih napadnuli Bugari. Carkanja traju. Bugarsko topništvo puca na Valandovo, koje se žestoko brani.

Solun, 18. oktobra. (D. u.) Novine javljaju, da je opet započeo boj kod Valandova, kojega su prekinuli jer poradi dolaska englesko-francuskih pojačanja. I Bugari su dobili pojačanja redovite vojske topništva. Boj traje dalje velikom žestocinom.

Lion, 18. oktobra. (D. u.) „Republicain“ javlja iz Atene: Prema vijestima iz Niša navodno je 40,000 Bugara sa jakim topništvom kod Valandova. Bitka traje. Valandovo leži sasna na granici za-padno od Strunice.

Francuski izvještaj.

Pariz, 18. oktobra. Službeni izvještaj od 15. navečer: U Artoisu bile su topničke borbe sjeverozapadno visine 140, između Soucheza i Givenchyja, jako žestoke. Borba od jarka u jarak sa bombama i značnim torpedima bila je u području Lihonsa jako živahna. U Champagni bombardirali je neprijatelj naše pozicije iz naše fronte sa ugusljiiv plinovima; naše su baterije posvuda odgovarale. Njemačke navale protiv svoje zapadno Ta-hura bila je odbacena od naše vatre. Skoro neprekidna topnička paljba s obih strana u Lotaringiji u području Reillona i Leintrey.

Izvjestaj drugog dana: Topnička paljba s obih strana Artoisa, u dolini Soucheza i u sumi Givenchy, kaošto na fronti Aisne, u okolini Reimsa i u Champagni kod Auberive i kod Ravarinfarm. Na visinama Maase prilično jake borbe bombama i značnim torpedima kod Calonne i Troyona. U Lotaringiji bombardirao je neprijatelj naše pozicije u okolici Reillona; naše su baterije krepko odgovarale. Naša je zračna eskadra od 20 zrakoplova navali-la na kolodvor Bazancourt iz njemačke fronte, te ga bombardirala. Naš je zrakoplov oborio jedan njemački pri-zvevan balon. Neprijateljski je zrakoplov oboren sjeverno Aisne, te je pao među njemačke linije sjeverno Bucy-le-Long.

„Delcasseov pad“.

Zloduh Francuske republike, urolnik protiv mira, dragi drug gospode Izvolzoga i Nicholsona, monsieur Theophile Delcasse, je napokon, najdamo se za uvijek, izčesno sa europske pozornice. Theophile Delcasse bio je bez svake sumnje jedan od onih ljudi, koji su se neutru-dljivo starali da dovedu svoju domovinu na rub propasti. Nije mario za opasnost i pogibiju, u koje si je domovinu suno-vratilo; nije si dao brige, da pomisli na neispravnije i nedoljne posljedice bez-suspešnog rata protiv Njemačke. Kao op-

sjednut namislju, da se Njemačku uistinu, nije u drugom snovač kroz cijelo svoje političko življenje. „Mora se poraziti Njemačka!“ to je bila diviza njegova i cijli cijelom mu političko nastojanju. Zato se nadao u nutarnji raspad Austro-Ugarske i nastojao, da Italiju iznervira trojnom sa-vezu, da uzogne tako oholi Albion sa Francuskom i Ruskom zadržati prvenstvo na moru i na kopnu, te da se sve i u naprijed mora klanjati velikobritanskom silniku. Tim se je svrhamo prilagodilo cijelo djelovanje na političkoj europskoj pozornici kroz ovo nekoliko posljednjih desetogodišta i rodilo se podmuko za ku-lisama. Ali kako veli veliki njemački klasik Vilim Busch: „Tu i svuda sve inače po-đije, nego jedna zamisli si luda“, faktično drukcije je živjeovao Delcasse, i drukcije opeta se zbio. Nikada nije bila tako jaka i složna habzburška monarhija, kako kada je presvijetlasi naš cesar Franjo Josip, pozvao sve sinove austrijske domovine, da ju brane, te nikada prije nijesu bili svi njezini narodi više složni, nego li u oči pogibijeli, koja im je zaprijetila sa istoka, sa zapada, pa napokon i sa nevjerjoga juga.

Delcasseov pad je naravno posljedica siloma njegove politike na Balkanu. — Nijedna od balkanskih država nije mogla da bude tako glupa kao nesretna Italija, ne gledajući na njezinu izdaju, te se nije nijedna puštala zaglupiti i u uloviti u mreže trojnog Sporazuma. Balkanci su preveć mudri, da bi se ih moge skloniti da za druge vade koštanje izpod vruce žeravice. Prirodjeni instinkt samodržanja ovog naroda i njihov domoljubni krajolj, doveli su Bugarsku, da pograbi oružje za pohjedu središnjih vlasti, a ostali Bal-kanci da su se izjavili za strogu neutralnost.

Tako u Austro-Ugarsku, Njemačku i Tursku hrabara Bugarska hoće da očuva svoju samostalnost i da brani svoja prava u Mecedoniji. A sigurno je i Greka na boljem putu, da uzogne s vremenom oživotvoriti svoje narodne ciljeve uz nas, nego da bi protiv nas vojevala. Isto tako misli i Rumunjska, zabrinuta za kob bes-suspektnih Rumunja.

Trio-igranje Delcasse-Izvolzki-Nichelson dobio je u Sominu četvrtu silu, ali ni ta na žalost ne „zvoni“ bolje, jer preveć drijema. Glazbala ne mogu se ni zašto ugusiti i slagati — te izlazi zbilja kakovitina sinofinija. Hoće li možda bolje ići bez Delcasseovih gusala?

Razne vijesti.

Ravnateljstvo Druže sv. Cirila i Metoda za Istru primilo je nadalje sljedeće primos: Jure Turina, Križišće, sabrano u škabricki K 6.43. — Klub „Teuč“, Petri-rija, kao član čete od K 1000, K 100. — G. S. Radej, Bojna postla 68, sabranih K 218. — G. prof. Vjekoslav Spinić, Zagreb, sabranih K 300. — G. Nikola Zebec, ljekarnik, Vukovar, K 20. — G. Milan Kresić, Zagreb, K 100. — G. prof. Vjekoslav Spinić, Zagreb, sabranih K 416 70 h. — Kr. prezori ured Ogulin (ostavine blagopok. Mate Brozovića) K 177.61.

— „Novosti“, Zagreb, u ime stiglih pri-nosa K 3.80. — G. Nikola Vezić, nasu-mar, Drnis, kao član čete od 1000 K, K 10. — G. Naproćenik Fran Voljan, Bojna postla 322, da počasti uspomenu blagopok. Frana Matičića, župnika u Bo-junu, K 20. — G. Josip Krmotić, Pula, u ime sabranih prinosa putem „Hrvatskog Lista“, K 380.74. — G. Elmer Štiglic, za prodane tambure, K 22. — G. Drago Bosiljević, Hvar, K 20. — G. Vinko Šepić, nadučitelj, Buzet, sabranih K 19.50. — Poplavarstvo upravne općine Gjurje-vac K 30. — G. Mih. Vi. Segedi, Zagreb, (da počasti uspomenu tragično poginulog mladog hrvatskog pjesnika i književnika blagopok. Vilka Garubića, darovao je mje-sto vijenca na ođar klubi kuglana „Sedma velevolet“ K 25. — Gđica, Marija Pfei-fer, učiteljica, Kopal, (dar g. Pavletica iz Portorosa) K 4. — G. S. E. najdne K 2. — G. Nika Zebec, ljekarnik, Vukovar, sabranih u svatovima g. Parapatića sa gđicom Anicom Pšenica K 50. — Uprava „Narodnih Novina“, Zagreb, u ime stiglih prinosa K 40. — Podružnica Druže sv. Cirila i Metoda za Istru, Podgrad, K 46. — G. Dinko Vlakanić, feldkurat, Bojna postla 91, K 20. — G. prof. Vjekoslav Spinić, Zagreb, dostavlja dar preuzv. g. zagre-bačkog nadbiskupa dra. A. Banera K 1000. — Uprava „Riječkog Novog Lista“, Ri-jeka, u ime stiglih prinosa K 688. — „Novosti“, Zagreb, u ime prispijelih pri-nosa K 109.52. — G. Hermina Rutner, učiteljica, Ripenda, sabranih K 22. — G. prof. Vjekoslav Spinić, Zagreb, pri nos preč. g. Matije Penića, opala B. D. M. od Bijele Stijene, podarhiđakona i žup-nika u Mariji Bistrici, kao člana čete od K 1000, K 100. — G. Leutnant Asperger, Bojna postla 68, K 20. — G. Ante Šutej, poručnik, Bojna postla 316, K 50. — G. Marj Maričić, Mali Lošinj, šalje dar učiteljskog zbora mjesto vijenca na ođar blagopok. Terезije ud. Markus K 30. — G. S. Radej, prič. zastavnik, Bojna postla 68, sabranih K 250. — G. Vjek. Lahić, trgovac, Makarska, sabranih u škabricka-m K 40. — G. M. P. K 10. — G. Dra-gutin Franić, profesor, Zagreb, sabranih prigodom potpisivanja čestitaka prest. g. biskupu senjsko-mudroskome dru Josipu „Marševiću K 120. — G. Ivan Gojtan, kr. javni bilježnik, Gospić, kao član čete od 1000 K, mjesečni pri nos K 10. — G. Don Petar Rudan, Jelsa, K 164. — Ži-velji plemeniti darovatelji! Naprijed za Družbu!

Sabiranje uljika. C. kr. tvrdjavni ko-mesar objavljiva: 1. Svi posjednici maslinjaka, koji misle sami sabirati uljike, moraju to prijaviti C. kr. tvrdjavnom komesaru do 25. o. mj. naznačivši broj ili barem imena dotičnih katastralnih čestica, prozoru općinu u kojoj se maslinjaci nalaze i broj maslina, koje se imadu obrati. Tko ne učini prijavu u određeno vrijeme, ne će moći sam sabirati masline.

2. Isto vrijedi i za one, koji su opuno-vlastiti po punomoći bilo putem sudu ili notara, da sabiru uljike na račun odsutnih osoba. Punomoćnik će se morati legitimirati i obvezati, da će sam sabirati

uljike u interesu onih, koji su mu dali punomoć, pod prijetnjom sudbenog po-stupka.

3. Koli vlasnici, koji opunovlastitenici morat će do 25. t. mj. postaviti u dotične maslinjake na vidljivom mjestu tablicu, na kojoj ima biti ime vlasnika, dotično opunovlastitika, broj kuće i broj čestice kao ad 1.

4. Podaci izmešani na tablicama bit će službeno ispitani i oni, koji budu umetnuli krive podatke bit će kažnjeni i prisiljeno odстранjen iz općine.

5. Dan, kada će se početi sabiranjem, bit će javljen naknadno.

Sabiranje uljika na zemljištu evakuira-ca, izuzevi one označene pod 2., uslijedit će po poljedolskom odбору.

Postl. hr. U 173/15.

U ime Njegove Veličanstva cara!

C. kr. kotarski sud u Buzetu po tužbi funkcionerara državnoga odvjetništva kao javnoga tužitelja protiv Katice Dujanić radi § 112 Z. 16/1896 L. D. Z. iz god. 1897. br. 89. u prisnu funkcionerara državnoga odvjetništva Bigalto kao javnoga tužitelja optuženice, koje se nalazi na slobodi, nakon glavne rasprave dana provedene, a na osnovu prijedloga učinjenoga od tužitelja, da se uporabi zakon

sudio je:

Katicu Dujanić, ženu Benjaminsovu, a kćer Vinka Sandalja i Amalije Nafetinović iz Lupoglave, lamo baročevu, a pripadnu u Roču, 24. god. staru, kat. vjere, udatu, pismenu, bez imetka, jer kajvjenadu radi prekršaja o hrani,

k r i v o m:

da je dne 5. proslog mj. julija otpostala u svrhu prodaje iz Lupoglave u Pulu mljeka, koje je bilo navodnjeno, dakle predmet, koji je izgubio na svojoj hranivosti, i to sve u svrhu zavaravanja u prometu i trgo-vini, dakle prekršaja predviđenja u § 112 Z. 16/1896. lr. 89 L. D. Z. iz god. 1897. te biva zato na osnovu netom spomenu-tog paragrafa uporabom § 265 k. z.

o s u d j e n a

na dva (3) dana zatvora te na plitez po-stupljenih troškova i onih ovršne kazne. Osim toga ima se nazoču presuda na trosak optuženice proglasiti u „Hrvatskom Listu“ u Puli.

R a z l o ž i:

Optuženica niješe svaljujuci krivnju na preprodavače, koji za ju snabdjevaju sa navodjenim mljekom.

Nu već obzirom na okolnost, da je optuženica radi slitnog prekršaja bila već više puta kažnjena, nije sudac mogao po-duplirati važnosti ovako jednostavnost i ničim podlptom opravdanju optuženicom, nego se naprotiv uvjeriti o njezinoj krivnji, te ju osuditi na primjeren kaznu.

Otkasice: nikakve.
Otežice: pripadnost.
Izreka o trošku osniva se na § 389. k. p.

B u z e t, dne 26. augusta 1915.

Vi v o d a v r. Dr. Volarić v r.

Istra i njezini stanovnici.

Pise: Prof. Š. S. — Opatija.
(Konac.)

Ali vlast se je Mletčana sve više u Istri širila i utvrđivala. Trst da ne bude ugušen od mletčke vlasti poljebne pod konac 14. stoljeća pod krlja habzburškog orla. God. 1420. prodade njemački kralj Sigismund Dalmaciju, a i Istru mletčakom lavu. Kroz četiri gotovo stoljeća drži sada pod svojin: pandama mletčki lav ove krajeve.

Gradovi u Istri i nadalje čuvaju svoju autonomiju, ali nad njima uvijek leži teška noga mletčkoga lava.

Gradovi, veća mjesta šive (citta, terre, castella maggiori): Kopal (Capodistria), Novigrad, (Gittanovo), Poreč (Parenzo), Pula, Orsera (Vrsar), Murgija (Milje), Isola, Pirano, Umago, Buje, Rovigno, Valle, (Bale), Dignano (Vošnjani), Albona (Labin) Flavona (Plošim), Do-Castelli (u liskom kanalu): Sv. Lovreč Pazenatići (S. Lorenzo del Paganico), Montona (Motovun), Pingente (Buzet), Raspo, Portole (Oprially), Rožno (Roč), Grisignana (Grožnjani): veća feudalna dobra, koja su imala svoje gospodare (feudi maggiori): Pietra Pelosa (sjeveristočno od Motovuna), Sanciencini, Marija feudalna dobra (feudi minori): Moniano, S. Lorenzo in Daila (Sv. Lovreč u Dajli), S. Giovanni della Carneta (između

Umaga i Lovrečice), Pionte (Završje), Castagna, Visnada, Geroldia (Gradina) Califedo, Fontane, S. Michele di Leme, Barbana, Castel Rachele, Castelnuovo (Rakalj), Račice, Feudalna dobra dana gradovima u pravu: Castelvenere (Kastel, Pirano, Torre (Tar), Novigrad (Gittanovo), S. Giorgio u Grožnjani, Sela podložna muncipijima: u Poreču 7 sela, u Kopro 42 sela, u PuH 82 sela. Naš narod u Istri zove i i zove taj dio Istre, koji je bio pod mletčakom republikom „Benečija“ (Venezija). Ova su mjesta imala više manje svoju autonomiju, ali imali su od mletčke republike imenovane ili odobrene „rettore“, podesta. — Ove su oblasti bile imenovane u mjestima uz more na 16 mjeseci, a u nutrinji Istre za 32 mjeseca. — Mletčka je republika veoma malo marila za Istru.

Novija povijest Istre.

Kroz četiri stoljeća, na mjestima i više, gospodarila je Venecija južnom i zapadnom Istru. Tužna dočelaste vremena za nekoga mjesta u Istri. Kako već spomenusmo, osobito je Pula trpjela u borbama, koje je imala mletčka republika sa svojim rivalima s Pizom, a osobito Genovom. Mornarice ovih Mletčana neprijateljski gradova često puta zaleću se u Istru, te je postuše. — U XIV. i daljnim stoljećima dolazi s istoka erma sablast: grozua kuga u Evropu. God. 1349. kako pišu (tadasnji

kronici, polovica i više žiteljstva Evrope podleglo je toj strašnoj kugi. Mletčke galije na novo unašaju tu smrt s istoka u Istru. Najviše trpe primorska mjesta i njihova okolina. Mletčka Istra izumire. Zemlja ostaje bez stanovništva. Veliki prostrani krajevi ostaju neobrađeni. Uz more pojavlja se pokraj njih bura sve jače i jače malarija. Mletčka vlast veći i vodi naseljenike u zapuštene krajeve. Pula već 1400. godine prima stranac među svoje zidine. Ali i novi naseljenici guma, izumiru, ponajviše od kuge, mnogi od malarije.

Na Balkanu se širi vlast polumjeseca, Veliki broj stanovnika iz krajeva osvojenih od Turaka bježi s nesretno domaj i traži novu domovinu, Rumunji. Arnauti. Sibi Hrvati, Grci budu primljeni od mletčke republike i naseljeni na njezinom teritoriju. U Istri nastane Mletčani Hrvat — Morlake — nekoliko arbanaskih obitelji i nešto Srba (ali malen broj — u Perouju blizu Pule). Ponajviše bude naseljena sjeverna s hrvatskim hjuguncima (u drugoj polovici XV. vijeka, kada je palo bosansko kraljevstvo, 1463).

God. 1500. dolaze Hrvati u motovunsko područje: 1527. godine u krajeve oko Rovinja i Poreča (Nova vas) god. 1540. i kasnije u okolicu Novigrada, Buja, Umaga, Poreča, Motovuna, Buzeta; 1558. u Sv.

Lovreč na Limu, u Tar na Marici; 1581. u Prepanurto; 1595. u Fontane (kod Poreča); 1635. u Filipan kod Vodnjana; 1647. u Alturu i druga mjesta u okolici Pule. Na početku XVIII. stoljeća prežalnosno je stanje Istre, napose primorskih gradova. Godine 1630. imade Pula samo 300 (tri stotine) stanovnika — reč bi kao čuvar (tužnih ruševina, a okolica pušta. Od 72 sela samo 13 nastanjenih. Tako žalosno je stanje i u Poreču. O Novigradu pise pisci iz prve polovice XVII. vijeka: Orami di cento case di cittadini e duecento di plebe e pescatori siano ridotti a sei, ove sette case dei primi e venticinque degli altri . . . con invero misrabile (isp. Giuseppe Caprin: Le pagine istriane). Mletčanima htjelo se je, da gotoko obrađuju zapuštena polja, da naselja ubiru dobar dio ploda . . . trebalo je Mletčanima jakog narastaja za galije.

Prolazila su stoljeća i Napoleon sruši trulu mletčku vlast. God. 1797. miron u Campofiorino dolazi i mletčka Istra pod austrijsku vlast. Decenija prolaze. Narod se nas budi iz dubokog sna. Hoće da očuva svoj jezik, da očuva hrvatsko domovinu ovu grud. Hoće li uspijeti? Nadati se je, da bude li naš narodni rad zdrav, ustrajan. Svjetski rad žura. Evropom, ali narodi ne propadaju. Rekao je to i Benedikt XV. a svojoj poslanici.